

Lokalne konsultacije s udruženjima žrtava o inicijativi REKOM

Bijeljina, BiH

11. april 2009.

Prve Lokalne konsultacije u Bosni i Hercegovini organizirala je nevladina organizacija *Povratak i održivi opstanak*. U konsultacijama je učestvovalo 26 predstavnika nevladinih organizacija, pretežno udruženja žrtava rata, i drugih udruženja građana. Troje od prisutnih su novinari, istovremeno aktivisti nevladinih organizacija. U konsultacijama je učestvovao i predstavnik Islamske zajednice u Bijeljini. Konsultacije je pratio posmatrač Misije Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) u BiH, iz ureda u Bijeljini. Uvodničari su bili Vehid Šehić (Forum građana Tuzle, BiH), Salem Ćorbo (*Povratak i održivi opstanak*, BiH), Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija), i Bogdan Ivanišević (Međunarodni centar za tranzicionu pravdu). Vest o konsultacijama objavili su dnevni list *Avaz*, EuroBlic, RTRS, RTV BN.

Predlozi, mišljenja i preporuke učesnika:

Učesnici podržavaju osnivanje REKOM-a i ističu potrebu da on bude regionalnog karaktera.

Kao neko ko u opseg svog javnog rada stvarno stavljam, postizanje tolerancije na ovim prostorima, razmišljam o ovoj ideji kao možda o jedinom putu da mi to postignemo, obzirom da se na nacionalnim nivoima i ovdje i u Srbiji, pa mislim i čak i u Hrvatskoj i drugim zemljama nije puno postiglo na tom procesu postizanja, uspostavljanja tolerancije, odnosno u tom procesu postizanja, dolaženja do istine. (Radmila Žigić, Pan radio, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Što se tiče Koalicije za REKOM, ja u potpunosti podržavam njeno osnivanje. Najvažnije je, po meni, znači u toj koaliciji je da ljudi koji rade u toj Koaliciji žele pravu istinu, i koji neće vući na jednu stranu, odnosno da budu od autoriteta. (Admir Karić, Omladinska grupa Helsinškog odbora za ljudska prava u Republici Srpskoj, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

REKOM treba da se bavi svim žrtvama zločina, bez obzira kojoj etničkoj zajednici pripadaju. Potreban je precizan popis svih žrtava i svih zločinaca, „imenom i prezimenom“.

Nema istine dok god ne budu se sve žrtve poštovale i bile ravnopravne na ovom prostoru Bosne i Hercegovine. (Smilja Mitrović, Udruženje nestalih boraca Vojske Republike Srpske/Opštinska organizacija porodica nestalih opština Bijeljina, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Ova komisija treba da preispita svu istinu u bivšoj Jugoslaviji. Što bi značilo da se preispitaju i zločini koji su i u Drugom svjetskom ratu činjeni i poslije Drugog svjetskog rata. U ime žrtava ja to podržavam, svaka bi rado bila da se objelodani i kazni zločinac. (Blagoje Josipović, Komisija za istinu i pomirenje opštine Bijeljina, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Upravo ideja sa REKOM jeste da se tu zaista stradanja svih registruju, da se o njima govori, da se napravi spisak svih žrtava, bez obzira na nacionalnost. (Bogdan Ivanišević, Međunarodni centar za tranzicionu pravdu, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Vi ste govorili ovde Bošnjaci, Srbi, Hrvati, ja se zalažem za još jednu, četvrtu kategoriju koju niko ne spominje i zato mi nije apsolutno bitna nacija, bitna mi je žrtva. Ima nas u ovoj državi koji ne pripadamo nacionalnim ekskluzivitetima, koji nismo ni nacionalne manjine, već smo neki bivši, pa smo nešto sada sadašnji, o kojima se ne govori. Nema bojazni da će se ovdje raditi po onim nacionalnim kotama nego nas interesuje isključivo žrtva sa imenom i prezimenom. (Vehid Šehić, Forum građana Tuzla, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Lokalne zajednice treba da rekonstruišu dešavanja u svojim zajednicama neposredno pred početak sukoba. Potrebna su javna slušanja građana na kojima bi se imenovali lokalni počinioци zločina i precizno opisali svi zločini koji su se dešavali na teritoriji te zajednice.

Ja sam, lično znam, mnogo više znam, ko je živio ovdje u Bijeljini, šta sam vidio ja neću sad da pričam. Nije rok da se priča, sad moju izjava. Ako bude neko tražio ja ću dat te izjave sve šta se radilo u Bijeljini. Mi sad pričamo u Bijeljini gospođo, a ne pričamo o drugim opštinama. Ovdje se priča, ovdje se daju izjave i ko želi neka izvoli da priča šta je bilo ovdje. Ovdje prolazili, tri dana rata bilo, a 134 kuća Romskih su porušene. Ko je to porušio? Ja? Sigurno sam ja. (Pašaga Beganović, Udruženje Roma Republike Srpske, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Mjesto zvano Lokanj i tu smo komšije, a hoćemo istinu, i ja sam za istinu, i bez toga nema ništa. Ali, zašto 17 godina, od '92. godine, 68 ljudi koji je zarobljeno i pobijeno na jedan najmoćiji svirepi način, motorkama. To je istina, i doćiće taj proces, on ide, da nikada ovo o čemu govorimo, da budemo fer igrači, da budu komšijski odnosi dobri, da nam generacije koje dolaze, da saznamo istinu i da kažemo, to je to. To je taj, to je ta grupa uradila, to je taj naredio i to su ti izvršili, takav jedan strašan zločin. (Fahrudin Hasanović, Udruženje šehida i poginulih boraca, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Regionalna komisija sa jasnim mandatom može pomoći da se ponovo stave u fokus problemi žrtava a prije svega pitanje nestalih.

Nadam se da će ova komisija učiniti i duboko sam uvjeren da će ovdje imati, da će raditi svoj posao, da će ovi i da će se sve ove žrtve pronaći i da će se predati rodbini, porodici, da ih oni pokopaju, svako na svoj način. (Mato Ežegović, povratnik u Pelagićevo, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Vidimo da je mnogo inicijativa kada su u pitanju nestali, i sigurno će se ona baviti na jedan svoj specifičan način s tim. Možda je ovo prilika i da se izvrši pritisak i na institucije za nestale u

Bosni i Hercegovini. (Vehid Šehić, Forum građana Tuzle, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Ono što je moj utisak sa ovog današnjeg skupa a i sa mnogih drugih, a to je da ljudi imaju žrtve, da imaju potrebu da govore o onome što se desilo njima lično ili ono što imaju njihova saznanja. I to je jedan relevantan pokazatelj, šta je ustvari potrebno. Potrebno je stvoriti jednu javnu platformu, za glas žrtava. Naravno, to onda podrazumeva i određene procedure za iznošenje, javno iznošenje tih podataka, ili da kažem tih ličnih ispovesti, ali definitivno ta neka ideja o REKOM-u koji bi organizovao javna slušanja žrtava dobija potvrdu na svim ovim konsultacijama upravo zato što se vrlo lako skrene sa teme i umesto da razgovaramo o tome da vidimo šta bi bilo dobro, kojim zločinima da se bavi ta komisija. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

REKOM može pomoći civilnom sektoru, koji je sve usamljeniji i nemoćniji u brojnim pitanjima vezanim za ratne zločine i teška kršenja humanitarnog prava, kao i porodicama žrtava koje sve teže ostvaruju svoja i onako minimalna prava.

Mislim da je jedna inicijativa za osnivanje jedne ovakve regionalne komisije (...)i te kako ima smisla. Mislim takođe da djelovanje nevladinih organizacija koje se bave ovim problemom je sve manje prisutno u javnosti. Bojim se da ta udruženja građana i nevladine organizacije polako gube dah. Vrijeme prolazi, pomalo se i interes gubi, niz je objektivnih, ali i subjektivnih okolnosti koje dovode do toga i čini mi se da bi jedno ovako ukрупnjivanje, nazvao bih, i stvaranje jednog ovakvog centra koji bi mogao koordinirati taj rad, da bi moglo možda donijeti pomake, i da je to jedna od možda posljednjih prilika koju mi imamo kad je ovaj problem u pitanju. (Sead Zahirović, samostalni istraživač ratnih zločina, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Regionalni pristup utvrđivanju činjenica o ratnim zločinima ima više opravdanja i izgleda na uspjeh nego djelovanje na nacionalnom (državnom) nivou.

Žrtve su prinuđene, nakon dugotrajne manipulacije, da poprijeko gledaju jedni na druge, a mi nemamo drugog izbora nego da zajednički probamo doći do nekakve istine. Zbog toga je regionalna, upravo regionalna komisija ono što je izuzetno važno. (Jusuf Trbić, Bošnjačka kulturna zajednica Preporod, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Jedna šira društvena zajednica ima obavezu da odgovori na te strašne događaje koji su se desili u našoj bližoj istoriji. Bojim se da do sad nismo postigli (...) i na lokalnim nivoima i na državnom nivou, entitetskom, pa i na regionalnom neke značajne uspjehe na tom polju. Formiranje ove regionalne komisije može biti način da dođe do jednog takvog određivanja zajednice. (Sead Zahirović, samostalni istraživač ratnih zločina, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Svako od nas ima jednu ranu, neku stvar, svoje iskustvo, a svi zajedno imamo zajedničkog interesa, a to je formiranje ove regionalne komisije, jer po mom dubokom ubjeđenju samo žrtve

mogu pronaći istinu, jer sve žrtve na neki način pripadaju jednoj naciji, naciji unesrećenih. Znači, svi smo mi svjedoci raspada naše bivše države, svi smo svjedoci komadanja istine. Svako je poslije uzeo po jedan komad, svaka nova država, svaka nova partija, svaka nova politička elita i svjedoci smo takođe da su oni koji su planirali zločine, koji su podržavali zločine, koji su takođe organizovali zločine, međusobno se danas prilično dobro razumiju i nemaju problema kakve mi imamo sad među sobom. Mi smo spremni ovdje da iznoseći sopstvene istine dođemo u sukob jedni s drugima, a oni to ne rade. (Jusuf Trbić, Bošnjačka kulturna zajednica Preporod, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)

Predloženo je da se u debatu uključe predstavnici vjerskih zajednica.

Molim vas, vjerske elite jesu dio naše stvarnosti, i one mnogo utiču na kreiranje i društva u cjelini ali i sučavanja sa prošlošću baš zato što oni imaju značajan uticaj u društvu, i mislim da dio konsultativnog procesa obavezno moraju biti i vjerske elite. (Amir Kulaglič iz Srebrenice, BiH, Lokalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Bijeljina, BiH, 11. april 2009.)